

УРОК 40

11. К корню $\sqrt{īḍ}$ 2Ā. 'почитать' перед окончаниями *se, sva, dhve*, (impv.) *dhvam* приставляется *i*;

ḍ в соединении с *t* и *th* превращается в *ṭṭ* и *ṭṭh*,

а с *dhvam* в impf. – в *ḍḍhvam*,

например,

3 л. praes. ईद्रे *īṭṭe*, ईडाते *īḍāte*, ईडते *īḍate*;

2 л. impf. ऐदुः *aiṭṭhāḥ*, ऐडाथाम् *aiḍāthām*, ऐडुम् *aiḍḍhvam* ;

2 л. imper. ईडिष्व *īḍiṣva*, ईडाथाम् *īḍāthām*, ईडिध्वम् *īḍidhvam*.

12. Корни на *s* во 2 л. impf. par. оканчиваются на *t* или на висаргу, а в 3 л. на *t*; перед *dh* выпадает *s*, например:

$\sqrt{ās}$ 2Ā. 'сидеть'

	Praesens			Imperfectum		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	आसे <i>āse</i>	आस्वहे <i>āsvahe</i>	आस्महे <i>āsmāhe</i>	आसि <i>āsi</i>	आस्वहि <i>āsvahi</i>	आस्महि <i>āsmahi</i>
2	आस्से <i>āsse</i>	आसाथे <i>āsāthe</i>	आध्वे <i>ādhwē</i>	आस्थाः <i>āsthāḥ</i>	आसाथाम् <i>āsāthām</i>	आध्वम् <i>ādhvam</i>
3	आस्ते <i>āste</i>	आसाते <i>āsāte</i>	आसते <i>āsate</i>	आस्त <i>āsta</i>	आसाताम् <i>āsātām</i>	आसत <i>āsata</i>

	Imperativus			Optativus		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	आसै <i>āsai</i>	आसावहै <i>āsāvahai</i>	आसामहै <i>āsāmahai</i>	आसीय <i>āsīya</i>	आसीवहि <i>āsīvahi</i>	आसीमहि <i>āsīmahi</i>
2	आस्स्व <i>āssva</i>	आसाथाम् <i>āsāthām</i>	आध्वम् <i>ādhvam</i>	आसीथाः <i>āsīthāḥ</i>	आसीयाथाम् <i>āsīyāthām</i>	आसीध्वम् <i>āsīdhvam</i>
3	आस्ताम् <i>āstām</i>	आसाताम् <i>āsātām</i>	आसताम् <i>āsatām</i>	आसीत <i>āsīta</i>	आसीयाताम् <i>āsīyātām</i>	आसीरन् <i>āsīran</i>

√*cakās* 2P. 'сиять' в 3 л. pl. praes. получает окончание **ati**, 3 л. pl. imprv. **atu**, а в 3 л. pl. impf. **uḥ (s)**, например: impf. sg. अचकासम् *acakāsam*, अचकाः *acakāḥ* или अचकात् *acakāt*, अचकात् *acakāt*; 3 л. pl. अचकासुः *acakāsuḥ*.

√*śās* 2P. 'повелевать' имеет в слабых формах **śiṣ** и образует 3 л. pl. शासति *śāsati*, в 3 л. pl. impf. अशासुः *aśāsuḥ*, 3 л. pl. imprv. शासतु *śāsatu*.

√*śās* 2P. 'повелевать'

	Praesens			Imperfectum		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	शास्मि <i>śāsmi</i>	शिष्वः <i>śiṣvaḥ</i>	शिष्मः <i>śiṣmaḥ</i>	अशासम् <i>aśāsam</i>	अशिष्व <i>aśiṣva</i>	अशिष्म <i>aśiṣma</i>
2	शास्सि <i>śāssi</i>	शिष्ठः <i>śiṣṭhaḥ</i>	शिष्ठ <i>śiṣṭha</i>	अशाः <i>aśāḥ</i> अशात् <i>aśāt</i>	अशिष्टम् <i>aśiṣṭam</i>	अशिष्ट <i>aśiṣṭa</i>
3	शास्ति <i>śāsti</i>	शिष्ठः <i>śiṣṭaḥ</i>	शासति <i>śāsati</i>	अशात् <i>aśāt</i>	अशिष्टाम् <i>aśiṣṭām</i>	अशासुः <i>aśāsuḥ</i>

	Imperativus			Optativus		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	शासानि <i>śāsāni</i>	शासाव <i>śāsāva</i>	शासाम <i>śāsāma</i>	शिष्याम् <i>śiṣyām</i>	शिष्याव <i>śiṣyāva</i>	शिष्याम <i>śiṣyāma</i>
2	शाधि <i>śādhi</i>	शिष्टम् <i>śiṣṭam</i>	शिष्ट <i>śiṣṭa</i>	शिष्याः <i>śiṣyāḥ</i>	शिष्यातम् <i>śiṣyātam</i>	शिष्यात <i>śiṣyāta</i>
3	शास्तु <i>śāstu</i>	शिष्टाम् <i>śiṣṭām</i>	शासतु <i>śāsatu</i>	शिष्यात् <i>śiṣyāt</i>	शिष्याताम् <i>śiṣyātām</i>	शिष्युः <i>śiṣyuḥ</i>

Корень √*as* 2U. (употребим только в P.) 'быть' в слабых формах отбрасывает начальный гласный, за исключением 2 л. sg. imprv. par., где имеется форма एधि *edhi*, имеет также много и других неправильностей.

√as 'БЫТЬ'
Praesens

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	अस्मि <i>asmi</i>	स्वः <i>svaḥ</i>	स्मः <i>smaḥ</i>	हे <i>he</i>	स्वहे <i>svahe</i>	स्महे <i>smahe</i>
2	असि <i>asi</i>	स्थः <i>sthaḥ</i>	स्थ <i>stha</i>	से <i>se</i>	साथे <i>sāthe</i>	ध्वे <i>dhve</i>
3	अस्ति <i>asti</i>	स्तः <i>staḥ</i>	सन्ति <i>santi</i>	स्ते <i>ste</i>	साते <i>sāte</i>	सते <i>sate</i>

Imperfectum

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	आसम् <i>āsam</i>	आस्व <i>āsva</i>	आस्म <i>āsma</i>	आसि <i>āsi</i>	आस्वहि <i>āsvahi</i>	आस्महि <i>āsmahi</i>
2	आसीः <i>āsīḥ</i>	आस्तम् <i>āstam</i>	आस्त <i>āsta</i>	आस्थाः <i>āsthāḥ</i>	आसाथाम् <i>āsāthām</i>	आध्वम् <i>ādhvam</i>
3	आसीत् <i>āsīt</i>	आस्ताम् <i>āstām</i>	आसन् <i>āsan</i>	आस्त <i>āsta</i>	आसाताम् <i>āsātām</i>	आसत <i>āsata</i>

Imperativus

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	असानि <i>asāni</i>	असाव <i>asāva</i>	असाम <i>asāma</i>	असै <i>asai</i>	असावहै <i>asāvahai</i>	असामहै <i>asāmahai</i>
2	एधि <i>edhi</i>	स्तम् <i>stam</i>	स्त <i>sta</i>	स्व <i>sva</i>	साथाम् <i>sāthām</i>	ध्वम् <i>dhvam</i>
3	अस्तु <i>astu</i>	स्ताम् <i>stām</i>	सन्तु <i>santu</i>	स्ताम् <i>stām</i>	साताम् <i>sātām</i>	सताम् <i>satām</i>

Optativus

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	स्याम् <i>syām</i>	स्याव <i>syāva</i>	स्याम <i>syāma</i>	सीय <i>sīya</i>	सीवहि <i>sīvahi</i>	सीमहि <i>sīmahi</i>
2	स्याः <i>syāḥ</i>	स्यातम् <i>syātam</i>	स्यात <i>syāta</i>	सीथाः <i>sīthāḥ</i>	सीयाथाम् <i>sīyāthām</i>	सीध्वम् <i>sīdhvam</i>
3	स्यात् <i>syāt</i>	स्याताम् <i>syātām</i>	स्युः <i>syuḥ</i>	सीत <i>sīta</i>	सीयाताम् <i>sīyātām</i>	सीरन् <i>sīran</i>

13. У корня \sqrt{lih} 2U. 'лизать' конечный звук **h** сливается с **t**, **th** и **dh** в **dh**, предшествующий краткий **i** удлинняется; перед **s** конечный **h** является в виде **k**, а во 2 и 3 л. sg. impf. par. в виде **t**.

\sqrt{lih} 2U. 'лизать'

Praesens

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	लेहि <i>lehmi</i>	लिह्वः <i>lihvaḥ</i>	लिह्वः <i>lihmaḥ</i>	लिहे <i>lihe</i>	लिह्वहे <i>lihvahe</i>	लिह्वहे <i>lihmahe</i>
2	लेक्षि <i>lekṣi</i>	लीढः <i>līḍhaḥ</i>	लीढ <i>līḍha</i>	लिक्षे <i>likṣe</i>	लिहाथे <i>lihāthe</i>	लीढ्वे <i>līḍhve</i>
3	लेढि <i>leḍhi</i>	लीढः <i>līḍhaḥ</i>	लिहन्ति <i>lihanti</i>	लीढे <i>līḍhe</i>	लिहाते <i>lihāte</i>	लिहते <i>lihate</i>

Imperfectum

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	अलेहम् <i>aleham</i>	अलिह्व <i>alihva</i>	अलिह्व <i>alihma</i>	अलिहि <i>alihi</i>	अलिह्वहि <i>alihvahi</i>	अलिह्वहि <i>alihmahi</i>
2	अलेट् <i>alet</i>	अलीढम् <i>alīḍham</i>	अलीढ <i>alīḍha</i>	अलीढाः <i>alīḍhāḥ</i>	अलिहाथाम् <i>alihāthām</i>	अलीढ्वम् <i>alīḍhvam</i>
3	अलेट् <i>alet</i>	अलीढाम् <i>alīḍhām</i>	अलिहन् <i>alihan</i>	अलीढ <i>alīḍha</i>	अलिहाताम् <i>alihātām</i>	अलिहत <i>alihata</i>

Imperativus

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	लेहानि <i>lehāni</i>	लेहाव <i>lehāva</i>	लेहाम <i>lehāma</i>	लेहै <i>lehai</i>	लेहावहै <i>lehāvahai</i>	लेहामहै <i>lehāmahai</i>
2	लीढि <i>līḍhi</i>	लीढम् <i>līḍham</i>	लीढ <i>līḍha</i>	लिष्व <i>likṣva</i>	लिहाथाम् <i>lihāthām</i>	लीढ्वम् <i>līḍhvam</i>
3	लेढु <i>leḍhu</i>	लीढाम् <i>līḍhām</i>	लिहन्तु <i>lihantu</i>	लीढाम् <i>līḍhām</i>	लिहाताम् <i>lihātām</i>	लिहताम् <i>lihatām</i>

Optativus

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	लिह्याम् <i>lihyām</i>	लिह्याव <i>lihyāva</i>	लिह्याम <i>lihyāma</i>	लिहीय <i>lihīya</i>	लिहीवहि <i>lihīvahi</i>	लिहीमहि <i>lihīmahi</i>
2	लिह्याः <i>lihyāḥ</i>	लिह्यातम् <i>lihyātam</i>	लिह्यात <i>lihyāta</i>	लिहीथाः <i>lihīthāḥ</i>	लिहीयाथाम् <i>lihīyāthām</i>	लिहीध्वम् <i>lihīdhvam</i>
3	लिह्यात् <i>lihyāt</i>	लिह्याताम् <i>lihyātām</i>	लिह्युः <i>lihyuḥ</i>	लिहीत <i>lihīta</i>	लिहीयाताम् <i>lihīyātām</i>	लिहीरन् <i>lihīran</i>

У корней \sqrt{duh} 2U. ‘доить’ и \sqrt{dih} 2U. ‘мазать’ конечный звук перед согласными, за исключением **m**, **y** и **v**, изменяется в **gh**, сливающийся с последующими **t**, **th** и **dh** в **gdh**, а с последующим **s** в **kṣ**. В impf. par. 2 и 3 л. sg. **gh** изменяется в **k**. В последнем случае, а также если **kṣ** заменяет **gh + s**, или **gdhvam** и **gdhve** заменяют **gh + dhvam** и **gh + dhve**, начальный корневой **d** превращается в **dh** (Урок 20, п. 4), например:

\sqrt{duh} ‘доить’

Praesens

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	दोह्मि <i>dohmi</i>	दुह्वः <i>duhvaḥ</i>	दुह्मः <i>duhmaḥ</i>	दुहे <i>duhe</i>	दुह्वहे <i>duhvahe</i>	दुह्महे <i>duhmahe</i>
2	धोक्षि <i>dhokṣi</i>	दुग्धः <i>dugdhaḥ</i>	दुग्ध <i>dugdha</i>	धुक्षे <i>dhukṣe</i>	दुहाथे <i>duhāthe</i>	धुग्ध्वे <i>dhugdhve</i>
3	दोग्धि <i>dogdhi</i>	दुग्धः <i>dugdhaḥ</i>	दुहन्ति <i>duhanti</i>	दुग्धे <i>dugdhe</i>	दुहाते <i>duhāte</i>	दुहते <i>duhate</i>

Imperfectum

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	अदोहम् <i>adoham</i>	अदुह्व <i>aduhva</i>	अदुह्व <i>aduhma</i>	अदुहि <i>aduhi</i>	अदुह्वहि <i>aduhvahi</i>	अदुह्वहि <i>aduhmahi</i>
2	अधोक् <i>adhok</i>	अदुग्धम् <i>adugdham</i>	अदुग्ध <i>adugdha</i>	अदुग्धाः <i>adugdhāḥ</i>	अदुहाथाम् <i>aduhāthām</i>	अधुग्ध्वम् <i>adhugdhvam</i>
3	अधोक् <i>adhok</i>	अदुग्धाम् <i>adugdhām</i>	अदुहन् <i>aduhan</i>	अदुग्ध <i>adugdha</i>	अदुहाताम् <i>aduhātām</i>	अदुहत <i>aduhata</i>

Imperativus

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	दोहानि <i>dohāni</i>	दोहाव <i>dohāva</i>	दोहाम <i>dohāma</i>	दोहै <i>dohai</i>	दोहावहै <i>dohāvahai</i>	दोहामहै <i>dohāmahai</i>
2	दुग्धि <i>dugdhi</i>	दुग्धम् <i>dugdham</i>	दुग्ध <i>dugdha</i>	धुक्ष्व <i>dhukṣva</i>	दुहाथाम् <i>duhāthām</i>	धुग्ध्वम् <i>dhugdhvam</i>
3	दोग्धु <i>dogdhu</i>	दुग्धाम् <i>dugdhām</i>	दुहन्तु <i>duhantu</i>	दुग्धाम् <i>dugdhām</i>	दुहाताम् <i>duhātām</i>	दुहताम् <i>duhatām</i>

Optativus

	Parasmaipada			Ātmanepada		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	दुह्याम् <i>duhyām</i>	दुह्याव <i>duhyāva</i>	दुह्याम <i>duhyāma</i>	दुहीय <i>duhīya</i>	दुहीवहि <i>duhīvahi</i>	दुहीमहि <i>duhīmahi</i>
2	दुह्याः <i>duhyāḥ</i>	दुह्यातम् <i>duhyātām</i>	दुह्यात <i>duhyāta</i>	दुहीथाः <i>duhīthāḥ</i>	दुहीयाथाम् <i>duhīyāthām</i>	दुहीध्वम् <i>duhīdhvam</i>
3	दुह्यात् <i>duhyāt</i>	दुह्याताम् <i>duhyātām</i>	दुह्युः <i>duhyuḥ</i>	दुहीत <i>duhīta</i>	दुहीयाताम् <i>duhīyātām</i>	दुहीरन् <i>duhīran</i>

Аналогично \sqrt{dih} 'мазать'. Напр., 1 л. praesens

	Parasmaipada			Ātmanepada		
1	देहि <i>dehmi</i>	दिह्वः <i>dihvaḥ</i>	दिह्वः <i>dihmaḥ</i>	दिहे <i>dihe</i>	दिह्वहे <i>dihvahe</i>	दिह्वहे <i>dihmahe</i>

и т. д.

14. У корней \sqrt{rud} 2P. 'плакать', $\sqrt{śvas}$ 2P. 'дышать', \sqrt{svap} 2P. 'спать', \sqrt{an} 2P. 'дышать' и $\sqrt{jakṣ}$ 2P. 'есть'* перед окончаниями, начинающимися с согласного, вставляется *i*, за исключением 2 и 3 л. sg. impf. par., где вставляется *a* или *ī*, например:

\sqrt{rud} P. 'плакать'

	Praesens			Imperfectum		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	रोदिमि <i>rodimi</i>	रुदिवः <i>rudivaḥ</i>	रुदिमः <i>rudimaḥ</i>	अरोदम् <i>arodam</i>	अरुदिव <i>arudiva</i>	अरुदिम <i>arudima</i>
2	रोदिषि <i>rodiṣi</i>	रुदिथः <i>rudithaḥ</i>	रुदिथ <i>ruditha</i>	अरोदीः <i>arodīḥ</i> अरोदः <i>arodaḥ</i>	अरुदितम् <i>aruditam</i>	अरुदित <i>arudita</i>
3	रोदिति <i>roditi</i>	रुदितः <i>ruditaḥ</i>	रुदन्ति <i>rudanti</i>	अरोदीत् <i>arodīt</i> अरोदत् <i>arodat</i>	अरुदिताम् <i>aruditām</i>	अरुदन् <i>arudan</i>

	Imperativus			Optativus		
	sg.	du.	pl.	sg.	du.	pl.
1	रोदानि <i>rodāni</i>	रोदाव <i>rodāva</i>	रोदाम <i>rodāma</i>	रुद्याम् <i>rudyām</i>	रुद्याव <i>rudyāva</i>	रुद्याम <i>rudyāma</i>
2	रुदिहि <i>rudihī</i>	रुदितम् <i>ruditam</i>	रुदित <i>rudita</i>	रुद्याः <i>rudyāḥ</i>	रुद्यातम् <i>rudyātam</i>	रुद्यात <i>rudyāta</i>
3	रोदितु <i>roditu</i>	रुदिताम् <i>ruditām</i>	रुदन्तु <i>rudantu</i>	रुद्यात् <i>rudyāt</i>	रुद्याताम् <i>rudyātām</i>	रुद्युः <i>rudyuḥ</i>

*जक्ष् $\sqrt{jakṣ}$ имеет особенности в следующих формах:

3 л. pl. praes. जक्षति *jakṣati*,

3 л. pl. impf. अजक्षुः *ajakṣuḥ*,

3 л. pl. impr. जक्षतु *jakṣatu*.

Словарь

Глаголы:

अन् \sqrt{an} 2P. (*aniti*) дышать;

प्र+अन् *pra*+ \sqrt{an} ** 2P. (*prāṇiti*)

быть живым;

** *n* корня *an* после *pra* становится церебральным.

अस् \sqrt{as} 2P. (*asti*) быть;

आस् $\sqrt{ās}$ 2Ā. (*āste*) сидеть, находиться (где-то), оставаться;

उप+आस् *upa*+ $\sqrt{ās}$ 2Ā. (*upāste*)

совершать, почитать;

प्र+वि+चल् *pra*+*vi*+ \sqrt{cal} 1P.

(*pravicalati*) отступать;

दिह् \sqrt{dih} 2U. (*degdhi*, *digdhe*) мазать;

दुह् \sqrt{duh} 2U. (*dogdhi*, *dugdhe*) доить;

नि+मील् *ni*+ $\sqrt{mīl}$ 1P. (*nimīlati*)

смыкать (веки), закрывать (глаза);

रुद् \sqrt{rud} 2P. (*roditi*) плакать;

लिह् \sqrt{lih} 2U. (*leḍhi*, *liḍhe*) лизать;

अव+लिह् *ava*+ \sqrt{lih} лизать, слизывать;

समा+विश् *samā*+ $\sqrt{viś}$ 6P.

(*samāviśati*) подходить, приближаться;

शास् $\sqrt{śās}$ 2P. (*śāste*) управлять;

наказывать; наставлять;

श्वस् $\sqrt{śvas}$ 2P. (*śvasiti*) дышать;

आ+श्वस् *ā*+ $\sqrt{śvas}$ 2P. (*āśvasiti*)

или समा+श्वस् *samā*+ $\sqrt{śvas}$ 2P.

(*samāśvasiti*) успокаиваться,

приободряться;

वि+श्वस् *vi*+ $\sqrt{śvas}$ 2P. (*viśvasiti*)

доверять (+ Gen. или Loc.);

उद्+स्था *ud*+ $\sqrt{sthā}$ [*utthā*] *** 1U.

(*uttiṣṭhati/-te*) вставать, подниматься.

*** После *ud* корни $\sqrt{sthā}$ и

\sqrt{stambh} 5P. 'укреплять', теряют начальный *s*, например: *ud* +

sthitaḥ → उत्थितः *utthitaḥ*.

Существительные:

उपभोग *upabhoga* m. наслаждение;

केश *keśa* m. волосы;

दान *dāna* n. подаяние, щедрость;

बाला *bālā* f. девочка, девушка;

मुसल *musala* m., n. дубина;

मूर्धन् *mūrdhan* m. голова;

युग *yuga* n. век, эра, мировой период;

रुधिर *rudhira* n. кровь;

वीरसेन *vīrasena* m. Вирасена, отец

Налы, N. pr.;

सत्र *sattra* n. жертва; вид жертвоприношения;

सुत *suta* m. сын;

स्कन्ध *skandha* m. плечо.

Прилагательные:

निपुण *nipuṇa* mf(ā)n опытный;

निहित *nihita* mf(ā)n положенный;

न्याय्य *nyāyya* mf(ā)n правильный,

справедливый;

प्रमत्त *pramatta* mf(ā)n нерадивый, беспечный;
बुद्धिमत् *buddhimat* мудрый.

Наречия:

प्रातर् *prātar* рано, утром;
भृशम् *bhṛśam* очень, сильно.

Упражнения

1. Переведите с санскрита на русский язык стихотворение:

निन्दन्तु नीतिनिपुणा यदि वा स्तुवन्तु
लक्ष्मीः समाविशतु गच्छतु वा यथेष्टम् ।
अद्यैव वा मरणमस्तु युगान्तरे वा
न्याय्यात्पथः प्रविचलन्ति पदं न धीराः ॥३३॥

*nindantu nītinipuṇā yadi vā stuvantu
lakṣmīḥ samāviśatu gacchatu vā yatheṣṭam ।
adyaiva vā maraṇamastu yugāntare vā
nyāyyātpathaḥ pravicalanti padam na dhīrāḥ ॥33॥*

2. Переведите с санскрита на русский язык фразы:

स्तेनो मुसलं स्कन्धे कृत्वा मुक्तकेशो राजानमुपेत्य शाधि मामितिब्रूयात्
।१।

मित्रधुक्षु पापेषु न विश्वसिति बुद्धिमान् ।२।

महोदधिमध्ये शेषनागमधिशयानो विष्णुः सुखं स्वपिति ।३।

प्रमत्तैर्ऋत्विग्भिर्भूमौ निहितानि हवींषि श्वानाववालीढाम् ।४।

सुखमास्तां भवानिति गन्तुमनुज्ञातो ऽपयन्सखा सखायं ब्रूयात् ।५।

सुन्दरि समाश्वसिहि समाश्वसिहीति भयनिमीलिताक्षीमुर्वशीं पुरुरवा
अब्रवीत् ।६।

गुरुक्रोधभीताः शिष्या वेदानधीयाना रात्रिमजागरुः ।७।

अस्तु यशः श्रुतवृत्ते स्तां श्रियः सन्तु न तु भक्तिं विना स्वर्गं प्राप्नुयाः ।८।

दानोपभोगहीनः पुमाञ्श्वसन्नपि न जीवति ।९।

दीर्घसन्नमुपासते ये ब्रह्मचर्यं चरन्ति ।१०।

1. *steno musalaṃ skandhe kṛtvā muktakeśo rājānamupetya śādhi māmitibrūyāt .*
2. *mitradhrukṣu pāpeṣu na viśvasiti buddhimān .*
3. *mahodadhimadhye śeṣanāgamadhiśayāno viṣṇuḥ sukhaṃ svapiti .*
4. *pramattairṛtvigbhirbhūmau nihitāni havīmṣi śvānāvavālīdhām .*
5. *sukhamāstām bhavāniti gantumaujñāto 'payansakhā sakhāyaṃ brūyāt .*
6. *sundari samāśvasihi samāśvasihīti bhayanimīlitākṣimurvaśīm purūravā abravīt .*
7. *gurukrodhabhītāḥ śiṣyā vedānadhīyānā rātrimajāgaruḥ .*
8. *astu yaśaḥ śrutavṛtte stām śriyaḥ santu na tu bhaktiṃ vinā svargaṃ prāpnuyāḥ .*
9. *dānopabhogahīnaḥ pumāñśvasannapi na jīvati .*
10. *dīrghasattramupāsate ye brahmacaryaṃ caranti .*

3. Переведите с русского языка на санскрит:

1. Да властвует великий_царь долго над землёй согласно законам!
2. Был могущественный царь по имени Нала (*nala*), сын Вирасены (*vīrasena*).
3. Лев, насытившийся_кровью_убитых_газелей, лижет языком морду.
4. Отец семейства должен говорить (imprv.) гостю: где спал ты ночью?
5. Пастух доил коров ежедневно два раза.
6. Мальчик, побитый ($\sqrt{taḍ}$) отцом, плакал сильно.
7. Пророк прославлял ($\sqrt{īḍ}$) богов гимнами.
8. Чья ты дочь, о девушка?
9. Знай, что то, чем ты живёшь и живёт весь этот мир, есть мировая_душа (*brahman*).
10. Встав поутру, поклоняйтесь (*upa*+ $\sqrt{ās}$) солнцу (*savitṛ*).
11. Если ты не (будешь) прославлять (opt.) Раму, нет (\sqrt{as} opt.) тебе спасения.